

En slagter saga fra Horsens.

Vi starter vores historie med Hans Christian Schmidt, herefter kaldet HCS som blev født den 8. juni 1877 i Horsens. Han var søn af slagter Hans Jacob Schmidt og hustru Mette Marie Reiff. De drev en slagterforretning i Smedegade 53.

HCS optræder i 1897, som 20-årig i forældrenes forretning og har formodentlig stået i lære hos faderen.

HCS fik borgerskab i Horsens den 6. januar 1906.

To år forinden, nemlig den 25. april 1904 blev han i Horsens gift med Marie Petra Pedersen fra Bryrup.

Sammen får de 3 børn:

Hans Jacob født i 1907, som senere overtog forretningen.

Holger født i 1909, som kom i manufaktur-lære.

Inger født i 1919.

HCS blev ansat som slagtersvend hos slagter Hildur Gottlieb i Graven 12, et sted som Gottlieb havde drevet siden oktober 1883. Han var tilflyttet Horsens fra Hedensted i 1882. Hildur Gottlieb døde den 22. august 1903 i en alder af 46 år. Hans enke Christine, som var HCS's moster drev stedet videre indtil HCS som 40-årig, i 1917 overtog stedet.

Man havde foruden byens borgere som kunder også bl.a Grev Brockenhus Schak i Barritskov. Greven fra Stensballe var også blandt kunderne og det fortælles, at når greven fra Stensballe gods ringede, tog HCS bowlerhatten af og bukkede ivrigt med telefonrøret for øret.

[illegible]

Regning fra slagter Hildur Gottlieb
til Hr. Grev Brockenhus Schak i
Barritskoy.

1919

Prisliste	
fra	
Hildur Gottliebs Forretning	
(Hans Schmidt),	
Horsens.	
—	
Kalvekølle og Kalvekam	3,20
Kalveforkød	3,00
Oksesteg	3,30
Hale, Bov og Bryst	3,30
Oksetunge, ferske	4,00
Lever	3,20
Ribben	5,80
Skinke	5,10
Kalkun	5,00
Høns	4,00
Fine, hængte Højreb	3,60
Alt pr. kg.	
Alt ekstrafint Kød.	
 Alt Vildt efter Aarstiden.	
Frit tilbragt hver Dag.	

Prisliste fra Hildur Gottliebs forretning,
 efter Hans Schmidt havde overtaget den.

Her ses både Hans Christian og Hans Jacob Schmidt på en af deres utallige jagtture. De var begge ivrige jægere.

HCS dør i 1930.

Hans Jacob Schmidt herefter kaldet HJS, blev født Kattesund 7 i Horsens, den 14. marts 1907, han var 3. generation af slagtere på faderens side.

Meget af hans barndom foregik omkring Graven 12 og HJS har fortalt at han mindes sine drengeår med glæde og at det var nogle raske år.

Han havde 7 års skolegang.

Hans læretid foregik hos forskellige landslagtere, samt et år hos faderen.

HJS fortæller lidt om at være lærling dengang: Jeg vil sige, at jeg har haft gode, men strenge læreår. Vi slagterlærlinge skulle trække med kreaturerne, noget man ikke tør byde unge mennesker i dag. Jeg var hos en slagter i Stilling og skulle hver mandag stille på Århus Eksportmarked. Det begyndte allerede kl. 4 om morgenen. I Århus købte vi så slagtekreaturer, og det var mit arbejde at trække disse hjem til Stilling. Det drejede sig om 2-3 kreaturer ad gangen, og da det var en strækning på omkring 18 kilometer, tog det 4 timer. Det var selvfølgelig lidt hårdt, men det hørte sig altså til dengang, og man tog det som noget ganske naturligt. Ingen havde fundet på at sætte et kreatur op i en lastvogn på det tidspunkt. Nå, forresten tog man jo ingen skade af det, men videre rationelt var det jo ikke.

Efter udstået læretid var HJS ansat på Horsens Andels Svineslagteri fra den 17. juni 1925 til den 31. maj 1928. Her arbejdede han dels i slagteriet og dels i pølsefabrikken.

Han tog til København, hvor han deltog på Teknologisk Instituts slagterkursus fra den 2. - 20. april 1929.

Herefter blev han ansat hos slagtermester P. C. Jürgensen i Glostrup. Her arbejdede han i såvel pøsemageri som i butik, der samtidig var charcuteri. Her var han ansat fra den 25. juni 1929 til den 17. juni 1930.

HJS kom retur til Horsens og den 22. juni 1930 blev han i Hatting kirke gift med Hedvig Kunigunde Trautmann.

Allerede den 1. juli samme år overtog han, efter faderens død, den dengang så kendte forretning i Graven 12. På det tidspunkt var han kun 23 år. HJS udtalte senere: Det var lidt svært at komme i gang og få lokalerne indrettet, for penge havde jeg ikke så mange af, men det gik dog. Og Graven var jo en dejlig gade at være i.

I 1933 byggede HJS og hustru sommerhus på adressen Husoddevej 74. Dengang var der ikke mange huse ved Husodde. Huset var på 56 m², bygget af træ og var malet rødt, med hvide vinduer. HJS havde en stor interesse for heste, og på grunden lå også en bygning i røde mursten. Denne bygning indeholdt en garage samt en hestestald med plads til to heste, og et foderrum. Det var her

familiens rideheste var opstaldet. Herfra dyrkede han og hustruen ridesporten. HJS havde redet siden drengeårene og det var god motion. Han red ud fra stalden hver morgen kl. 6 sammen med læge Bodenhoff - undtagen lørdag - og var hjemme igen kl. 7.30.

Sommerhuset blev solgt til sejlmagermester Poul Rønnest Mortensen, der havde forretning og bolig i Allégade og HJS og hustru flyttede ind i villaen Jespersvej 17, hvor der tidligere var fødeklinik.

I slutningen af 1948 blev forretningen solgt, HJS var da blevet træt af den dengang skrappe rationering, da man under og i de første år efter krigen kun fik 35 procent af den normale tildeling.

I 1949 påbegyndte man opførslen af Horsens Export Fjerkræslagteri på Høeg Guldbergs Gade, på arealet vest for ridebanen.

Den nye virksomhed kom ikke til at syne af meget, hvad bygning angår, idet Chr. Nielsens nye bygning overskyggede, men den ville komme til at beskæftige 15-20 kvinder og have en fuld slagtekapacitet på 500 dyr i timen.

Byggeriet gik stærkt, der har kun været 40-50 arbejdsdage fra det første spadestik blev taget, til man hejste kransen og der blev holdt rejsegilde.

Ved denne lille højtidelighed rettede slagteriets ejer, slagtermester HJS en tak til myndighederne og havneudvalget, til ingeniører, murermester Christensen og tømrermester Salomonsen for det arbejde, der var gjort for oprettelsen af virksomheden og udtrykte håbet om, at arbejdet måtte være tilendebragt før højsæsonen. På sin kollegas, ingeniør Sv. A. Christensens og egne vegne takkede ingeniør Torkil Jensen for godt samarbejde, ligesom ingeniøren rettede en tak til mestrene for god forståelse og ingeniør Zilmer Petersen knyttede sin tak hertil. Også direktør Finn Lauritzen udtrykte håbet om den bedste fremtid for den nye virksomhed.

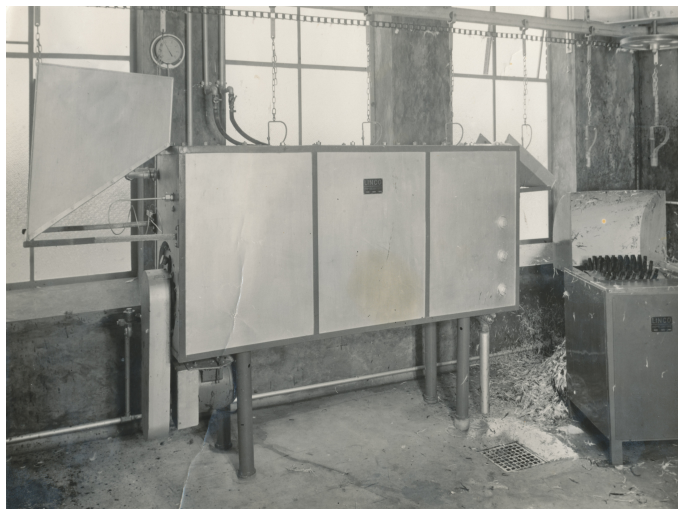
Torsdag den 1. september 1949 åbnede virksomheden, hvor opkøberne begyndte på deres ruter. Fjerkræ fra hele Horsens-egnen og iøvrigt længere ud ville i den kommende tid kunne slagtes på Export Fjerkræslagteriet. Endnu var der håndværkere i virksomheden, men dagen efter skulle alt være klart til at modtage de første dyr, hvor også maskinerne blev startet op.

Horsens Eksport Fjerkræslagteri kom til at bruge de nyeste, amerikanske maskinmodeller. Ganske vist blev maskinerne ikke lavet i Amerika. Transportbånd, skrællemaskine og plukkemaskinerne samt centrigugerne og fjertørringsanlægget blev bygget her i Danmark på amerikansk licens. De nye maskiner betød, at fjerkræet faktisk ikke blev rørt af menneskehånd, fra det blev stukket, til det færdigbehandlet kom ud fra fabrikken. Helt undgå berøring af menneskehænder kunne man dog ikke. Maskinerne kunne ikke tage de helt fine fjer, så plukkerskerne måtte gå hvert enkelt dyr efter. Men der blev foretaget alle hygiejniske foranstaltninger for at slagtningen blev så fuldendt som

mulig.

HJS oplyste, at kapaciteten, når folkene blev indarbejdet, ville blive ca. 500 dyr i timen. Maskinerne var indrettede, så dette antal skulle kunne efterbehandles. Endvidere var der m.h.t. køleanlæg og fjertørring foretaget sådanne installationer, at man kunne køre i døgndrift. I alt skulle man, ved et trænet mandskab, kunne komme op på 12.000 stk. fjerkræ i døgnet. Fra starten var der ansat 3 mand og 15 plukkersker. Den ene var i øvrigt hans gode medarbejder fra slagterforretningen, Børge Sørensen, en god og trofast mand, som var hos HJS til virksomheden lukkede.

En lille sjov ting man kunne læse var følgende: ”Fjerkræslagteriet er iøvrigt ret enestående, hvad moderne installationer angår. Lysanlægget er særlig moderne. Det er, naturligvis siger man næsten, det moderne daglysanlæg med lysstofrør. Vanskelighederne har imidlertid været, at lysstofrørerne normalt ikke kan anbringes i lokaler, hvor der er megen fugtighed. Den højspændte vekselstrøm vil let slå igennem. På slagteriet har man imidlertid, som den første danske virksomhed, fået lysstofrør i vandtætte armaturer. Det er første gang, et sådant anlæg er kommet i brug i Danmark”.

Horsens Eksport Fjerkræslagteri fik også en ret stor eksport af fjerkræ til Israel. Det har hovedsagelig drejet sig om høns, men også gæs er blevet sendt til den dengang nye jødiske stat. Imidlertid kunne fjerkræet ikke slagtes på normal vis, men et særlig uddannet medlem af mosaisk trossamfund besørgede den rituelle slagtning, som den jødiske tro kræver. Jødisk schächter. Israel var meget glade for det gode danske fjerkræ, men stillede altså den betingelse, at dyrene er slagtet på denne måde, som Israels tro kræver. Bl.a. kom Hr. Heinemann, der repræsenterede et jødisk firma, til stede og foretog disse slagtninger.

Han havde fået autorisation fra overrabbinatet til at foretage slagtningerne af de dyr, som eksporteredes til Israel. Dette var et større studium, da han skulle sætte sig ind i alle de jødiske forskrifter.

Slagtningerne virker måske usædvanlig, men det er en kendsgerning, at vor slagtemetode er fuldkommen smertefri, og man begynder jo også at anvende den i vid udstrækning herhjemme, skulle han have sagt.

Almindeligvis dræbes høns og lignende ved et stik i halsen og op i hjernen, hvorved de dør øjeblikkeligt, men ifølge den jødiske tro, må man ikke spise blod, og dyrene fik derfor ved ritual slagtning skåret halspulsåren over ved at hurtigt snit, hvorved dyret så godt som renses helt for blod.

I 1953 var der hos Horsens Export Fjerkræslagteri en chauffør med navn Tage Kjær Sørensen. Efter et par års forløb startede han fjerkræslagteri i Lund. I 1960 flyttedes slagteriet til Egebjerg under navnet Egebjerg Fjerkræslagteri. Man havde også eget kyllingeopdræt. Slagteriet lukkede til nytår i

1970.

HJS fik han tilknytning til Horsens Kølehus, hvis administrerende direktør han blev i 1955, ved siden af arbejdet med slagteriet.

Fjerkræslagteriet udviklede sig godt i årerne fremover og der blev hovedsagelig slagtet høns, som alle kom fra egne omkring Horsens, de blev i vidt muligt omfang eksporteret i store trækasser. Køberne - og veterinærerne - forlangte dengang, at tarmene skulle fjernes uden at skære hønsene op, og både hoved og ben fulgte med. i 1960'erne blev det anderledes, da skulle hønerne skæres op og renses fuldstændigt og kommes i plasticposer, og alt blev dyrlægekontrolleret.

Omkring 1967 eksporterede man ca 80 procent af de slagtede høns.

Man slagtede også kaniner og her eksporterede man ca. 210 tons pr. år og det var kødet der indbragte pengene. Skindet var nærmest værdiløst. Men i modsætning til fjerkræet holdt kaninerne prisen. De eksporteredes hovedsagelig til Tyskland og Italien, men også til oversøiske lande, hvor befolkningen af religiøse grunde ikke må spise svinekød, men hvor levestandarden til gengæld var stigende. Det gjaldt f.eks. de rige arabiske olielande. Dengang blev der sendt kaninkød til bl.a. Dakar og Bahrein. Hønsene eksporteredes især til Tyskland, men eksporten gik desværre gradvist tilbage som følge af de strenge ordninger i fællesmarkedet. Hvor Danmark tidligere havde en eksport på ca. 45.000 tons til Vesttyskland, faldt den til godt 10.000 tons. Der blev gjort et stort arbejde af fjerkræeksportudvalget og landbrugets afsætningsråd for at oparbejde nye markeder.

Direktør Hans Schmidts evner og store arbejdskraft blev taget i brug på flere områder.

Horsens Export Fjerkræslagteri var medlem af Danske Privat-Fjerkræslagteriernes Sammenslutning fra 1949-1975. En forening som til tider talte ca. 35 slagterier. HJS var formand for sammenslutningen fra 1954-1975. Han var en magtfuld og dygtig formand, der evnede at holde sammen på det store antal privat ejede fjerkræslagterier i 1950'erne og 1960'erne, som varierede meget i størrelse og interesser. HJS blev med sine 22,5 år i formandsstolen den længst siddende formand. Han blev ved sin afgang udnævnt til æresmedlem samtidig med, at sammenslutningen foranledigede, at han blev benådet med ridderkorset. En udnævnelse der skete den 14. juni 1976.

Gennem HJS formandskab kom han også ind i fjerkræeksportudvalgets bestyrelse, hvilket gav en del rejser. Dertil kom medlemsskab af forskellige underudvalg samt af bestyrelsen for Dybfrost-instituttet. Han var endvidere fjerkræslagteriernes repræsentant i Landbrugets Afsætningsudvalg - hvad der også medførte en del rejser til udlandet, således til "Grüner Woche" i Berlin.

Og så var det endda ikke det hele! Direktørtitlen måtte egentlig henføres til HJS ledelse af A/S Horsens Kølehus, en stilling han som tidligere nævnt beklædte siden 1955. Men det passede glimrende sammen, for det var mange gange de samme kunder, selv om det i kølehuset

hovedsagelig var smør og flæsk, det drejede sig om. Det gik, fordi HJS kone passede kontor og regnskab på fjerkræslagteriet, og fordi der begge steder var gode medarbejdere.

Det var ganske simpelt utroligt, hvad denne gæve horsensianer nåede i årenes løb, og selvom han havde haft travlt som få, var der ikke af den grund gået skær af de store menneskelige værdier, han var i besiddelse af. Dem, der kendte ham, så ham som den mand, der også midt i alvoren og travlheden havde tid til et smil og en spøg. Intet under, at han havde mange venner, og at de satte ham højt.

Foruden sit travle virke i de to betydelige virksomheder havde HJS - hvor utroligt det end lyder - fået tid til at tage sig af en række andre opgaver. Inden for Horsens rideklub havde han lagt et betydeligt arbejde. Han sad blandt andet i klubbens bestyrelse gennem en årrække.

Også inden for Horsens borgerlige skyttelaug indtog han en ledende stilling.

Inden for partiet venstre havde man også lært at sætte pris på HJS, der - interesseret, som han var i samfundsproblemer - altid havde været en brav venstremand, der aldrig svigter, når partiet kaldte til møde.

Horsens Export Fjerkræslagteri ophørte i starten af 1976 og bygningerne blev overtaget af Horsens Havebrugsmaskiner og Motorværksted, der åbnede på adressen den 1. oktober 1976.

Selvom HJS og hustru ikke selv fik børn, var deres hjem altid åbent for nevøer, niecer, familie og venner. I huset på Jespersvej var et gæsteværelse, som flittigt blev brugt af overnattende gæster.

HJS var en næsten altid smilende, varm og glad person. Han mistede sin elskede hustru få år, før sin egen død i 1984.

Kilder:

Yding Sørensen.

Stensballe Lokalhistoriske Arkiv.

John Juhler Hansen.

Samtaler med familie.

Jan Østergaards private arkiver.